

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

ВІДДІЛ АСПРАНТУРИ ТА ДОКТОРАНТУРИ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ

(назва навчальної дисципліни)

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Третій рівень

СТУПЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Перший науковий ступінь

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 01 – Освіта/Педагогіка

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 014 «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)»

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ 014.11 «Середня освіта (фізична культура)»

Навчальна програма «Компетентнісний підхід у фізичному вихованні» розроблена для здобувачів наукового ступеня доктора філософії з галузі знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності – 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), предметної спеціалізації – 014.11 Середня освіта (фізична культура), третього рівня вищої освіти, першого наукового ступеня доктора філософії (за предметною спеціалізацією «Фізична культура»).

Розробник:

Сороколів Наталія Стефанівна, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури, Заслужений учитель України

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри теорії і методики фізичної культури

Протокол № 1 від «31» серпня 2020 року

Завідувач кафедри теорії і методики фізичної культури

(підпис)

(Боднар І.Р.)
(прізвище та ініціали)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма «Компетентнісний підхід у фізичному вихованні» розроблена для здобувачів наукового ступеня доктора філософії з галузі знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності – 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), предметної спеціалізації – 014.11 Середня освіта (фізична культура), третього рівня вищої освіти, першого наукового ступеня доктора філософії (за предметною спеціалізацією «Фізична культура»).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є спеціальні знання та методичні навички із застосування компетентнісного підходу у вітчизняній системі освіти, впровадження рамки ключових компетентностей Європейського Союзу та ключових компетентностей освітньої реформи «Нова українська школа» у фізичне виховання майбутніми науковцями.

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка», «Психологія», «Вікова фізіологія», «Зарубіжні системи у фізичному вихованні», «Теорія та методика фізичного виховання» та ін.

Курс «Компетентнісний підхід у фізичному вихованні» розроблено з урахуванням вимог до змісту підготовки здобувачів вищої освіти *ступеню доктора філософії, галузі знань освіта, спеціальності середня освіта (фізична культура)*; його зміст відповідає вимогам третього освітньо-наукового рівня.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

- ❖ **Змістовний модуль 1.** Поняття «компетентності», розвиток та оцінка ключових компетентностей в системах шкільної освіти країн Європейського Союзу.
- ❖ **Змістовий модуль 2.** Ключові компетентності в країнах Європейського Союзу. Вклад фізичного виховання у розвиток ключових компетентностей.
- ❖ **Змістовий модуль 3.** Передумови впровадження компетентнісного навчання в Українській системі освіти. Етапи реформування освіти на основі реалізації компетентнісного навчання.
- ❖ **Змістовий модуль 4.** Реформування системи освіти на засадах компетентнісного навчання. Концепція освітньої реформи «Нова українська школа», її складові та етапи реалізації.
- ❖ **Змістовий модуль 5.** Ключові компетентності в українській освіті, шляхи впровадження. Компетентнісний потенціал фізичного виховання.
- ❖ **Змістовий модуль 6.** Методики перевірки сформованості ключових компетентностей засобами фізичного виховання. Засоби контролю.

I. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання курсу – закріплення знань теоретико-методичних основ компетентнісного фізичного виховання та засвоєння методичних і організаційних особливостей впровадження ключових компетентностей у фізичне виховання.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Ознайомити здобувачів освіти з поняттями «компетенція» та «компетентність» та визначити відмінності між ними.
2. Визначити передумови, що впливають на запровадження компетентнісного підходу в освіті загалом та фізичному вихованні зокрема.
3. Окреслити етапи навчання на основі компетентнісного підходу в країнах Європейського Союзу та Україні.
4. Ознайомити здобувачів освіти з ключовими компетентностями Європейського Союзу та їх трансформацією на сучасному етапі.
5. Визначити компетентнісний потенціал фізичного виховання у розвиток ключових компетентностей в системі середньої освіти України.
6. Проаналізувати Формулу Нової української школи (НУШ), стандарт фізкультурної освітньої галузі, що базується на реалізації ключових компетентностей.
7. Змодельювати шляхи упровадження ключових компетентностей НУШ у фізичне виховання.

У результаті вивчення курсу “Компетентнісний підхід у фізичному вихованні” в здобувачів освіти наукового ступеня доктора філософії буде сформована інтегральна компетентність, яка проявляється в здатності розв’язувати комплексні проблеми галузі освіти, зокрема фізичної культури і передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань про фізичне виховання та/або інноваційної професійної практики

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Компетентнісний підхід у фізичному вихованні» здобувачі наукового ступеня повинні **знати**:

- Тлумачення понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний потенціал предмету»
- Етапи формування компетентнісного навчання в країнах Європейського Союзу.
- Чинники, які вимагають запровадження компетентнісного навчання в освіті.
- Методики формування ключових компетентностей.
- Перелік ключових компетентностей в країнах Європейського Союзу.

- Компетентнісний потенціал фізичного виховання у розвитку ключових компетентностей.
- Передумови, що спонукають впровадження компетентнісного навчання в українській системі освіти.
- Складові Концепції та етапи впровадження освітньої реформи «Нова українська школа»; особливості запровадження реформи в кожному етапі.
- Зміст стандартів фізкультурної освітньої галузі на основі компетентнісного підходу та рамкової (модульної) навчальних програм з фізичного виховання.
- Шляхи впровадження кожної ключової компетентності засобами фізичного виховання.
- Провідну ключову компетентність фізичного виховання; методики перевірки рівня сформованості ключових компетентностей; засоби реалізації компетентнісного фізичного виховання.

Здобувачі наукового ступеня повинні **вміти**:

1. Абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати, критично оцінюванувати, переосмислювати, застосовувати знання при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

2. Генерувати нові ідеї (креативність), виявляти і вирішувати дослідницькі проблеми, приймати обґрунтовані рішення.

3. Працювати самостійно та у команді, бути відкритим у професійному спілкуванні з представниками різних професійних груп на національному та міжнародному рівнях; усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

4. Конструювати концепцію та реалізовувати науково-педагогічне дослідження, розробляти систему методичних рекомендацій, досягати результатів, які мають наукову новизну та практичне значення для розв'язання проблематики у системі середньої освіти, зокрема теорії та методики фізичної культури.

5. Формулювати дослідницькі питання з врахуванням новітніх тенденцій та запитів, що передбачено компетентнісним підходом, передбачати стратегії втручання та інструменти для відслідковування ефективності та якості.

6. Ініціювати, розробляти та реалізовувати дослідницькі та інноваційні проекти на основі реалізації ключових компетентностей; впроваджувати в освітній процес нових педагогічних технологій, програм.

7. Здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти (зокрема фізичної культури), створювати та впроваджувати новітні методики (технології) навчання, поєднувати власну

педагогічну (науково-педагогічну) діяльність на високому професійному рівні з поширенням нових знань і кращої практики в педагогічній спільноті.

Винесені у програмі навчальні теми для самостійного опрацювання передбачають:

- виконання письмових робіт: укладання таблиці з порівняльним аналізом рамок ключових компетентностей у Європейській системі освіти та системі освіти України;
- моделювання конспекту уроку з фізичної культури з реалізацією однієї із ключових компетентностей (на вибір аспіранта);
- опрацювання навчальних тем, зміст яких не висвітлено під час лекційних занять.

Навчальний матеріал, що винесений для самостійного опрацювання здобувачів наукового ступеню, включається в контроль разом із питаннями, які розглядалися під час проведення семінарських занять.

Навчальні досягнення здобувачів наукового ступеня оцінюються за відповідними критеріями і нормами, а саме: поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять в усній та письмовій формах. Максимальний сумарний бал за результатами поточного оцінювання – 45 (по 5 балів за кожен із 9 тем), 15 балів за контрольну роботу та 40 балів – підсумковий тест. Максимальна кількість балів за курс – 100.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення навчальної дисципліни, становить 3 кредити ECTS (90 год.), із них: 30 год. – аудиторних (12 год – лекційних та 18 год. семінарських занять), 60 год. – самостійна робота (для очної (денної, вечірньої) та заочної форми навчання).

Формою контролю знань здобувачів наукового ступеня є залік.

II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. Європейський досвід запровадження компетентнісного підходу у фізичному вихованні

Змістовний модуль 1. Поняття «компетентності», розвиток та оцінка ключових компетентностей в системах шкільної освіти країн Європейського Союзу

Тема 1. Поняття «компетенція та компетентність».

Визначення поняття «компетенція» та «компетентність». Характеристика поняття «компетенція». Характеристика поняття «компетентність» у вітчизняній та європейській педагогічній думці. Підходи до спільних та відмінних рис двох понять. Аналіз найбільшефективних понять, адаптовуючи до фізичного виховання. Генеза поняття «компетентність» у європейській та українській педагогічній науці.

Тема 2. Розвиток та оцінювання ключових компетентностей в системах шкільної освіти країн Європейського Союзу.

Визначення та сфера застосування ключових компетентностей в освітніх системах Європи. Підтримка розвитку ключових компетентностей: національні стратегії просування ключових компетентностей в країнах Європейського Союзу; приклади національних стратегій компетентнісного навчання; масштабні ініціативи щодо просування ключових компетентностей в освітніх системах Європи; стратегічний підхід до підтримки розвитку ключових компетентностей. Впровадження компетентнісного підходу в навчальних програмах. Оцінювання ключових компетентностей учнів за кордоном: обсяг національного тестування; інші форми оцінювання ключових компетентностей. Значення міжнародного тестування якості освіти «PISA» у формуванні ключових компетентностей школярів за кордоном.

Змістовний модуль 2. Ключові компетентності в країнах Європейського Союзу. Вклад фізичного виховання у розвиток ключових компетентностей

Тема 1. Ключові компетентності в країнах Європейського Союзу.

Поняття та передумови до визначення «ключових компетентностей» в країнах Європейського Союзу. Розвиток ключових компетентностей на рівні обов'язкової освіти у формальній та неформальній освіті. Визначення та відбір ключових компетентностей на рівні обов'язкової освіти

Оцінка та сертифікація ключових компетентностей: показники та еталонні рівні. Співпраця на міжнародному рівні. Майбутні завдання систем навчання в Європейському Союзі. Формування ключових компетентностей для загальноосвітньої освіти (на загальноосвітньому рівні школи).

Тема 2. Вклад фізичного виховання у розвиток ключових компетентностей.

Проблеми та тенденції шкільного фізичного виховання за кордоном. Засоби фізичного виховання для формування ключових компетентностей.

МОДУЛЬ 2. Трансформація української освіти та фізичного виховання на основі Європейських стандартів

Змістовий модуль 3. Передумови впровадження компетентнісного навчання в Українській системі освіти. Етапи реформування освіти на основі реалізації компетентнісного навчання.

Тема 1. *Передумови впровадження компетентнісного навчання в Українській системі освіти.*

Передумови і перспективи реформування національної системи фізичного виховання школярів. Реформування шкільної освіти в Україні як історико-педагогічна проблема. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти.

Тема 2. *Етапи реформування освіти на основі реалізації компетентнісного навчання.*

Етапи становлення фізичного виховання в Україні в період її незалежності. Застосування першої спроби компетентнісного підходу у 2004–2008 рр. у вітчизняній системі фізичного виховання. Особливості Концепція розвитку фізичного виховання в Україні.

Змістовий модуль 4. Реформування системи освіти на засадах компетентнісного навчання. Концепція освітньої реформи «Нова українська школа», її складові та етапи реалізації.

Тема 1. *Реформування системи освіти на засадах компетентнісного навчання.*

Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування. Причини запровадження компетентнісного навчання в Україні. Аналіз етапів запровадження навчання на основі компетентнісного підходу. Позитивні та негативні чинники такого навчання.

Тема 2. *Концепція освітньої реформи «Нова українська школа», її складові та етапи реалізації.*

Концепція «Нова українська школа» (НУШ). Характеристика складових концепції: компетентнісне навчання, педагогіка партнерства, вмотиваний учитель, автономія школи, дитиноцентризм, виховання на цінностях, нова структура закладу освіти, справедливе фінансування та рівний доступ до освіти. Етапи реалізації освітньої реформи НУШ упродовж 2016-2029 рр. Особливості реалізації освітніх заходів у кожному етапові. Стандарти фізкультурної освітньої галузі початкової освіти та освітньої галузі «Фізична культура» для 5-9 класів. Змістові лінії. Обов'язкові очікувані результати. Орієнтири у навчанні.

МОДУЛЬ 3. Ключові компетентності у фізичному вихованні України, шляхи упровадження та методики перевірки сформованості компетентностей засобами фізичного виховання

Змістовий модуль 5. Ключові компетентності в українській освіті, шляхи впровадження. Компетентнісний потенціал фізичного виховання.

Тема 1. *Ключові компетентності в українській освіті, шляхи упровадження.*

Сутність ключових компетентностей НУШ. Вимоги до реалізації ключових компетентностей відповідно до Закону України «Про освіту». Шляхи упровадження.

Тема 2. *Компетентнісний потенціал фізичного виховання.*

Ключова компетентність «Вільне володіння державною мовою» та її значення у застосуванні спортивної термінології. Ключова компетентність «Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами» та її вплив на формування міжкультурного та міжнаціонального спілкування у фізичному вихованні. Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологіях, екологічна компетентність та їхній вплив на формування безпечного фізичного виховання. Математична компетентність та її вплив на формування стратегічних дій школярів у фізкультурній діяльності. Значення інноваційності як ключової компетентності НУШ у розвитку фізичної культури школярів. Інформаційно-комунікативна компетентність та її значення на формування фізкультурної компетентності школярів. Ключова компетентність «Навчання упродовж життя» та вплив на фізкультурне зростання здобувачів освіти та фахівців з фізичного виховання. Підприємливість та фінансова грамотність та її значення на формування лідерських й організаторських якостей засобами фізичного виховання. Громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав та можливостей як провідна компетентність стандарту освіти фізкультурної освітньої галузі. Культурна компетентність та її шляхи упровадження у фізичне виховання.

Змістовий модуль 6. Методики перевірки сформованості ключових компетентностей засобами фізичного виховання. Засоби контролю.

Тема 1. *Методики перевірки сформованості ключових компетентностей засобами фізичного виховання.*

Формування громадянських та соціальних компетентностей як провідної ключової компетентності фізкультурної освітньої галузі. Методики формування поваги до людської гідності та прав людини засобами фізичного виховання. Методики визначення цінності культурного різноманіття у

фізичному вихованні. Методика та рівні визнання цінності демократії, справедливості, рівності та верховенства права. Методики формування поваги у фізичному вихованні. Методики формування громадянської свідомості, відповідальності, впевненості в собі.

Тема 2. Засоби контролю.

Тестування учнів по рівнях сформованості ключових компетентностей. Методи формування ключових компетентностей: метод репертуарної сітки; критичних інцидентів; прямих атрибутів. Вправи для розвитку соціально-емоційних навичок: емоційний щоденник, вправа «розвивати наполегливість», вправа «ефективне прийняття рішень», вправа «для гарного соціального спілкування», «Сенгвіч-техніка», «Повідомлення-Я».

ІІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Базенко В. Європейський досвід управління розвитком фізичної культури та спорту на місцевому рівні / В. Базенко // Ефективність державного управління. – 2017. – Вип. 1 (50). – Ч. 1. – С. 156–165.
2. Бондаренко І. Адаптація законодавства України до європейського законодавства – один з пріоритетних напрямів реформування правової системи України / Бондаренко // Право України [Текст]. – 2002. – № 7. – С. 63–66.
3. Впровадження нового державного стандарту в початковій школі: практичний аспект / Н.М. Кириленко, Л.П. Травкіна, К.С. Романенко, А.А. Коломійченко // Молодий учений. – 2018. – № 2.1 (54.1). – С. 47–50.
4. Гасюк І. Л. Нормативно-правові засади державного управління фізичною культурою та спортом у країнах Європи / І. Л. Гасюк // Українські наукові записки. – 2013. – № 4(48). – С. 462–472.
5. Гвоздецька С.В. Ретроспективний аналіз освітніх програм з фізичного виховання / С.В. Гвоздецька // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених з міжнар. участю. – Суми, 2012. – Т. 2. – С. 152-156.
6. Головань, М.С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять [Текст] / М.С. Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – №8(18). – С. 224-234.
7. Гриневич Л. Нова українська школа: основи стандарту освіти / Л. Гриневич. – Львів, 2016. – 64 с.
8. Даниленко Л. І. Перспективи та виклики євроінтеграційних процесів для України : навч.-метод. матеріали / Л. І. Даниленко, І. В. Поліщук. – К. : НАДУ, 2013. – 132 с.
9. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності : метод. посіб. / К. А. Дмитренко, М. В. Коновалова, О. П. Семиволос, С. В. Бекетова. – Х. : ВГ «Основа», 2018. – 119 с.

10. Книшик С. Особливості реформування системи державного управління загальною середньою освітою в Україні: європейський досвід / С. Книшик // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – 2015 – Вип. 43. – С. 74 – 80.
11. Кондратьєв М. Ю. Соціально-психологічний варіант техніки репертуарних решіток / М.Ю. Кондратьєв // Психологічна діагностика. – 2007. – № 5. – С. 103–110.
12. Криштанович С. Ключові компетенції менеджера фізичної культури і спорту / Світлана Криштанович, Мирослав Криштанович // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 травня 2018 року, м. Львів). – Львів, 2018. – С. 319–321.
13. Круцевич Т.Ю. Концепція удосконалення програм з фізичної культури в загальноосвітній школі / Т.Ю. Круцевич // Фізичне виховання в сучасній школі. – 2012. – № 2. – С. 9-12.
14. Локшина О. І. Європейська довідкова система як інструмент упровадження компетентнісного підходу в освіту країн – членів Європейського Союзу / О. І. Локшина // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1. – С. 131–142.
15. Моїсєєв С.О. Особистісно-орієнтований підхід у фізичному вихованні : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Моїсєєв С.О. ; Дрогоб. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2009. – 22 с.
16. Москаленко Н. В. Ключові компетентності у фізичному вихованні школярів в рамках реформи "Нова українська школа" / Москаленко Н. В., Сороколіт Н. С., Турчик І. Х. // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. – Київ, 2019. – Вип. 5К(113)19. – С. 223–228.
17. Москаленко Н.В. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів : навч. посібн. / Н.В. Москаленко, О.О. Власюк, І.В. Степанова, О.В. Шиян. – Дніпропетровськ : Інновація, 2011. – 238 с.
18. Москаленко Н.В. Фізичне виховання школярів у зарубіжних країнах (XXст. – початок XXI ст.) / Н.В. Москаленко, А.В. Яковенко, Т.В. Сидорчук : [монографія]. – Дніпро, 2020. – 220 с.
19. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В.Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
20. Овчарук О. Компетентності як ключ оновлення змісту освіти / О. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: К.І.С., 2003. – С. 13–42.
21. Павлова Ю. Оздоровчо-рекреаційні технології та якість життя людини : монографія / Ю. Павлова. – Львів : ЛДУФК, 2016. – 356 с.

22. Сороколіт Н. Методичні рекомендації щодо запровадження наскрізної змістової лінії «Громадянська відповідальність»: Фізична культура / Н. Сороколіт, О. Шиян. – К. : Основа, 2018. – 26 с.
23. Сороколіт Н. Можливості реалізації ключових компетентностей Нової української школи у фізичному вихованні школярів / Сороколіт Наталія // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2019. – № 3. – С. 167–174.
24. Сороколіт Н. Становлення шкільного фізичного виховання в Україні в період незалежності / Сороколіт Наталія, Римар Ольга, Соловей Алла // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2018. – № 2. – С. 135–139.
25. Сороколіт Н.С. Компетентнісний підхід у фізичному вихованні / Н.С. Сороколіт // The XIV International Science Conference «Current issues of science and education», 2021. – С. 146–152.
26. Сороколіт Н.С. Удосконалення фізичного виховання учнів 5-9 класів із застосуванням варіативних модулів навчальної програми : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : [спец.] 24.00.02 «Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення» / Сороколіт Наталія Стефанівна; Львів. держ. ун-т фіз. культури. – Львів, 2015. – 20 с.
27. Турчик І. Урок фізичної культури у системі початкової шкільної освіти Польщі / Ірина Турчик, Оксана Вацеба, Світлана Бірюк // Молода спортивна наука України. – 2009. – Вип. 13, т. 2. – С. 187–191.
28. Турчик І. Х. Формування громадських та соціальних компетентностей в учнів засобами фізичного виховання / Турчик І. Х., Сороколіт Н. С., Цюпак Б. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2020. – Вип. 1 (121). – С. 102–107.
29. Турчик І.Х. Виховання соціальної поведінки та організаторських збірностей у процесі занять фізичним вихованням (на прикладі шкіл Англії) / І.Х. Турчик // Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Х., 2003. – № 17. – С. 47-51.
30. Турчик І.Х. Фізичне виховання в школах Англії : автореф. дис. ... канд. наук. з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Турчик І.Х. ; ЛДУФК. – Львів, 2009. – 23 с.
31. Шиян О.І. Державна політика з питань забезпечення здорового способу життя молоді : монографія / О.І. Шиян. – Львів : Львів. держ. ун-т фіз. культури, 2010. – 295 с.
32. Шиян О.І. Здорова школа: рухова активність : [навч. посіб.] / О.І. Шиян, Н.С. Сороколіт, І.Х. Турчик – Львів : Кольорове небо, 2013. – 84 с.
33. A Curriculum for Excellence : The Curriculum Review Group. – Edinburgh : Scottish Executive, 2004. – 18 p.
34. Analysis of Attitudes to educational reforms in Ukraine of Physical Education teachers and primary education teachers / Natalia Moskalenko, Ivanna Bodnar, Nataliya Sorokolit, Olga Rymar, Alla Solovey // Society. Integration. Education : proceedings of the International Scientific Conference (May 22th - 23th). – Rēzekne, 2020. – Vol. 2. – P. 119– 129.

35. Andreff W. Public and private sport financing in Europe: the impact of financial crisis / W. Andreff // 84th Western Economic Association International Conference. – Vancouver. – 2009. – June 29th – July 3rd.
36. Assessing Learning-to-Learn. A Framework, Centre for Educational Assessment Helsinki University, in collaboration with the National Board of Education in Finland, Helsinki, Finland 2002.
37. Attainment Targets 1998-2003, Basic secondary education in the Netherlands, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, The Hague, 1998.
38. Bodnar I. Efficiency of inclusive physical education lessons for schoolchildren with minor deviations in health / Bodnar Ivanna, Prystupa Eugene // *Postępy Rehabilitacji*. – 2014. – Vol. 3. – P. 13-19.
39. Corsi-Bunker, A. (2011). Guide to the education system in the United States. Primary and secondary education. *University of Minnesota. International Student & Scholar Services*. Viitattu, 4, 2014.
40. Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundation (DeSeCo), Country report for Austria, OECD 2001.
41. Department for Education and Skills. Every child matters. Green paper. Presented to Parliament by the Chief Secretary to the Treasury by Command of Her Majesty, September 2003. – Norwich : The Stationery Office, 2003. – 112 p.
42. Department for Education and Skills. Five Year Strategy for Children and Learners. Presented to Parliament by the Secretary of State for Education and Skills by Command of Her Majesty. July 2004. – London : Crown, 2004. – 110 p.
43. Hardman K. An up-date on the status of physical education in schools worldwide: technical report for the World Health Organization / Hardman K. – Geneva, Switzerland: World Health Organisation, 2003. – 14 p.
44. Hardman K. The Situation of Physical Education in Schools: A European Perspective / Hardman K. // *Human Movement*, 2008. – T. 9. – №1. – P. 5 – 18.
45. Hassandra M, Goudas M, Hatzigeorgiadis A, Theodorakis Y. A fair play intervention program in school Olympic education. *Eur J Psychology Educ*. 2007;22(2):99–114.
46. Hassandra M, Goudas M, Hatzigeorgiadis AT. Development of a questionnaire assessing fair play in elementary school physical education. *Athlitiki Psychol*. 2002;13:105–26.
47. Health complaints and wellbeing complaints among secondary school children / Ivanna Bodnar, Yurii Petryshyn, Alla Solovei, Olga Rymar, Igor Lapychak, Ulyana Shevtsiv, Mariana Ripak, Marta Yaroshyk, Natalya Sorokolit // *Journal of physical education and sport*. – 2016. – Vol. 16, is. 3. – P. 905-909.
48. McKenzie, T. L., & Lounsbery, M. A. (2009). School physical education: The pill not taken. *American Journal of Lifestyle Medicine*. 3(3), 219–225.
49. National Core Curriculum for Years 1 and 2 of Basic Education, National Board of Education, Helsinki 2002.

50. National Guidelines: The Structure and Balance of the Curriculum – Guide for Teachers and Managers, Learning & Teaching Scotland 2000, ISBN 1 85955 707 4.
51. Naul R. Concepts of Physical Education in Europe / Naul R. // Physical Education: Deconstruction and reconstruction. – Issues and Directions, Edition: 1st, Publisher: Schorndorf: Hofmann, Edi Hardman K., pp.35–52 – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/260096002_Concepts_of_Physical_Education_in_Europe.
52. Shuayb M. Aims and Values in Primary Education: England and other Countries. Primary Review Research Survey ½. Interim Report / Maha Shuayb, Sharon O'Donnell. – Cambridge : The Primary Review, 2008. – 38 p.
53. Sorokolit N. Reform of Physical Education in Ukraine at the Present State / N. Sorokolit // 6 th international conference on science, culture and sport. – 2018. – P. 131.
54. Sweden. Ministry of Education and Science. Curriculum for Compulsory Schools (Lpo 94). – Stockholm : Ministry of Education and Science, 1994. – 18 p.
55. Tools for children fitness in the physical education of primary school pupils / Olga Rymar, Alla Solovey, Nataliya Sorokolit, Uliana Shevtsiv, Vasyl Matviiv // Society. Integration. Education : proceedings of the International Scientific Conference (May 22th -23th). – Rēzekne, 2020. – Vol. 3. – P. 540–551.
56. Turchyk I., Sorokolit N., & Tjupak B. (2020). Formation of civic and social competences by means of physical education. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports)*, (1(121), 102–107. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2019.1\(121\)20.20](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2019.1(121)20.20).
57. Zaglowek, H. (2011). Physical Education in Norway. *Journal of Physical Education & Health*, 2012, vol. 1 (2), 17–25.

Додаткова

1. Андрійчук О.Я. Аналіз дисертаційних робіт з фізичного виховання та спорту в період 1998 по 2008 роки / О.Я. Андрійчук, І.М. Григус // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 2. – С. 3–8.
2. Бакіко І. В. Поєднання базової і варіативної частин програми з фізичної культури школярів : дис. ... канд. наук. з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Бакіко І. В. ; Волин. держ. ун-т імені Лесі Українки – Луцьк, 2007. – 202 с.
3. Безверхня Г.В. Фактори, що впливають на формування мотивації рухової активності школярів / Г.В. Безверхня // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2008. – № 3/4. – С. 99-102.
4. Боднар І. Оцінювання рівня фізичної підготовленості учнів старших класів з урахуванням показників фізичного розвитку / І. Боднар, М.

- Стефанишин, Ю. Петришин // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2016. – № 6. – С. 9-18.
5. Моїсеєв С.О. Професійна майстерність учителя фізичної культури у вимірі фахових конкурсів / С.О. Моїсеєв // Фізичне виховання в школі. – 2011. – № 6. – С. 31-35.
 6. Римар О., Соловей А. Оцінювання рівня фізичної підготовленості учнів старших класів. // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Л., 2013. – Вип. 17, т. 2. – С.181- 187.
 7. Соловей А. Визначення особливостей мотивації до занять фізичними вправами студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / Алла Соловей, Ольга Римар // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Львів, 2012. – Вип. 16, т. 2. – С. 194-198.
 8. CASEL (а) (Співпраця з академічного, соціального та емоційного навчання). (2007). Переваги SEL: SEL та академіки. Процитовано 15 березня 2007 року.
 9. Дурлак, Йосип; Вайсберг, Роджер; CASEL. (2007). Вплив позашкільних програм, що сприяють розвитку особистих та соціальних навичок. Чикаго, Іллінойс, США. Процитовано 20 травня 2007.
 10. Ликона, Томас. (1992). Виховання для характеру: як наші школи можуть навчити повазі та відповідальності. Batan Books, Нью-Йорк, США.
 11. Shields, A., Dickstein, S., Seifer, R., Guisti, L., Magee K.D., & Spritz, V. (2001). Емоційна компетентність та раннє пристосування до школи: Дослідження дошкільнят групи ризику. Рання освіта та розвиток, 12, 73-96.
 12. Annali della Pubblica Istruzione, № 3-4 / 2000.
 13. Annali della Pubblica Istruzione, № 3-4 / 2000.
 14. Improvement of 5-9th Grades Schoolchildren Physical Education in Ukraine by Using Variable Modules Curriculum / Nataliya Sorokolit, Olena Shyyan, Mykola Lukjanenko, Iryna Turchyk // Journal of Physical Education and Sport. – 2017. – Vol. 17, suppl. is. 4. – P. 2110- 2115. 22.
 15. Zins, J.E., Elias, M.J., Greenberg, M.T and Weissberg, R.P (2000). Підвищення соціальної та емоційної компетентності у дітей. У К. Мінке та Г. Ведмі (за ред.), Запобігання шкільним проблемам, сприяння цій роботі (с. 71–100). Bethesda: Національна асоціація шкільних психологів.

IV. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ІНТЕРНЕТ

1. Березівська Л. Тенденції реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. / Л. Березівська // Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/162001649.pdf>.

2. Державний Стандарт початкової освіти : затверджений Постановою КМУ від 21.02.2018 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/21/108>.
3. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» [Електронний ресурс]. – 40 с. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016>.
4. Ляшенко О. І. Пріоритети розвитку української школи в умовах реформування освіти [Електронний ресурс] / О. І. Ляшенко // Зб. наук. прац. Кам'янець-Подільського нац. ун.-ту ім. Івана Огієнка. Педагогічна серія – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/index.php/2307-4507/article/view/94490>.
5. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fizkulturamo.at.ua/load/programmy_po_fizkulture/mladshaja_shkola/1_4_klasi_zagalnoosvitnihh_navchalnihh_zakladiv/9-1-0-66.
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс] / Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін. – Київ, Міністерство освіти і науки України, 2016. – 36 с. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczija.pdf>.
7. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
8. Про освіту [Електронний ресурс]: закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2231>.
9. Шиян Р. Б. Типова освітня програма першого циклу початкової освіти. Цикл І (1-2 класи). – 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua>.
10. Ярова О.Б. Трансформація цілей початкової освіти в країнах Європейського Союзу на рубежі ХХ-ХХІ століть / О. Б. Ярова // [Зб. наук. праць \[Херсонського державного університету\]. Педагогічні науки](#). – 2015. – Вип. 67. – С. 53–60. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_67_11.
11. Currícula Nacional do Ensino Básico – Competências Essenciais. – Режим доступу: http://www.deb.min-edu.pt/rcurricular/nota_apresentacaoCE.htm.
12. Curriculum for the compulsory school system, the pre-school class and the leisure-time centre (Lpo 94) <http://www.skolverket.se/pdf/lpoe.pdf>
13. DEPARTMENT FOR EDUCATION AND SKILLS (DfES) (2002). *Education and Skills: Investment for Reform*. London: DfES: <http://www.dfes.gov.uk/2002spendingreview/> [15 August 2002].
14. European Commission/EACEA/Eurydice, (2013). *Physical Education and Sport at School in Europe Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
15. EURYBASE 2001, http://www.eurydice.org/Eurybase/frameset_eurybase.html.

16. КМК (1994). Empfehlungen zur Arbeit in der Grundschule [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmk.org>
17. Kompetencje kluczowe. Realizacja koncepcji na poziomie szkolnictwa obowiązkowego. Eurydice Sieć informacji o edukacji w Europie. Bruksela: Europejskie Biuro Eurydice, 2002. 183 p. http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=502.
18. Kulik M. V 2019 Jak zachęcić dziecko (młodzież) do aktywności fizycznej i jak uczyć kompetencji kluczowych na lekcjach wychowania fizycznego (z wykorzystaniem zabaw i gier podwórkowych). <http://www.cen.edu.pl/Materialy-metodyczne,107/V-2019-Jak-zachecic-dziecko-mlodziez-do-aktywnosci-fizycznej-i-jak-uczyc-kompetencji-kluczowych-na-lekcjach-wychowania-fizycznego-z-wykorzystaniem-zabaw-i-gier-podworkowych,697.html>.
19. Pavlova Iu. Ukrainian translation, culture adaptation and validation of Fair Play questionnaire in physical education for assessing social skills of children and adolescents // Iu. Pavlova // Quality of Life in Interdisciplinary Approach : Book of Abstracts. – 2019. – P. 52. – Access mode : <http://wcongress.pl/wp-content/uploads/2019/10/Book-of-Abstracts-QoL2019.pdf>.
20. Pignato S, Coppola R, Manzo G. Comparative evaluation of models for teaching physical education. <https://ojs.pensamultimedia.it/index.php/siref/article/view/1885>.
21. Sielatycki Mirosław. Kompetencje nauczyciela w Unii Europejskiej <http://www.cen.uni.wroc.pl/Pliki/13.pdf>
22. Sorokolit N. Reform of Physical Education in Ukraine at the Present State [Electronic resource] / Nataliya Sorokolit // 6 th International conference on science, culture and sport : abstract book. – Ankara, 2018. – P. 131. – Access mode : http://www.iscs-a.org/multimedia/depo/abstractbook_18.pdf.
23. Syllabuses 2000 for the compulsory school, *Skolverket*. – Режим доступу: <http://www.skolverket.se/pdf/english/compsyll.pdf>
24. The National Curriculum. Handbook for Primary Teachers in England. Key Stages 1 and 2. – London : DfEE, QCA, 1999. – 192 p.
25. Wąsowicz Katarzyna. Kompetencje kluczowe w procesie wychowania fizycznego. <https://docplayer.pl/130499900-Kompetencje-kluczowe-w-procesie-wychowania-fizycznego.html>

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять в усній та письмовій формах (інформаційні повідомлення, педагогічні ситуації, презентації).

1. Усне опитування.
2. Перевірка завдань для самостійної роботи.
3. Оцінювання результатів модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль – залік